

Barn som aktører i sosialt arbeid

Førsteamanuensis Liv Schjelderup og førstelektor Cecilie Omre,
Universitetet i Stavanger

ForsaNorden - Nordisk Symposium, Århus, august 2008

Dagens barnevern må forstås i lys av flere skiftende trender hvor det tenkes nytt på mange områder (Schjelderup, Omre & Marthinsen 2005). Vårt forskningsprosjekt er en del av sin tid. Det nye barnevernet skiller seg fra det gamle ved at stadig nye grupper i befolkningen ser ut til å bli brukere – en får ikke flere av de som var tidligere tiders tunge klienter; foreldre med alvorlige rusproblemer, psykiatriske lidelser eller grove voldsutøvere eller flere barn med alvorlige atferdsvansker (Sandbæk 1995, Marthinsen 2003). Mye tyder derimot på at barne- og familietjenestene (barnevern sammen med Ppt, helsesøstre, skoler og barnehager¹) bistår foreldre i å legge forholdene til rette for en så god barndom som mulig for barna, samtidig som en søker å tilføre de voksne ressurser som kan øke deres mulighet for å lykkes bedre i dagens samfunn – å sikre dem mer anstendige og respektable sosiale posisjoner. En må også ta i betraktning at verken spesialskolene eller Hvpu's institusjonsvesen finnes lenger, og en må derfor håndtere alle barn i barnhager, skole og nærmiljø. Hvordan dette har fått konsekvenser for bruken av lov om barneverntjenester, vet vi foreløpig lite om, men utsagn fra praksis tyder på at både barn med atferdsproblemer og de med lærevansker i større grad kommer i kontakt med barnevernet nå enn tidligere. Det er barneverntjenestene som sitter på ressursene som anvendes for å hjelpe barn og unge i kommunen. Et annet elementet er knyttet til en ny forståelse og anvendelse av kunnskap. Mens den patriarkalske holdningen i den tidligere praksis var knyttet til en profesjonell holdning om at vitenskapen hadde innsikten og løsningene og klientene skulle hjelpes ved å følge behandlingsoppleggene, tar dagens forestilling om kunnskap utgangspunkt i at den profesjonelle må lære den andre å kjenne. Hvordan forstår den andre verden og hvordan utfordrer denne forståelsen den profesjonelles syn. Dagens profesjonelle skal inngå i en dialog med sine medborgere og søke å være rådgivere i deres fortolkning av hva som er rett og galt, hva som skaper gode oppvekstbetingelser, et godt liv eller en god barndom (Horverak, Omre & Schjelderup 2002). Behandlingskyndighet må følges av dialogkompetanse og innsikt i den andres meningsdannelse. Sosialarbeideren skal avdekke den andres forståelseshorisont og bidra til en refleksiv fortolkning av dannelsen og dens vilkår. Noe som innebærer at den profesjonelle

¹ Dette blir betydelig flere enn de årsverk som telles i barnevernet

også må kunne ta de vilkårene mennesker lever under i betraktning, herunder hvordan hjelpen ytes og de virkninger den har på kort og lang sikt. Dette fremmer tankeganger blant profesjonelle som vi kan betegne som makt-overførende eller preget av empowerment – med ambisjoner om å løfte fram og utvikle ressurser hos barnet, foreldrene og i deres sosiale omgivelser. En slik arbeidsformen utfordrer byråkratiske og regelorienterte beslutningssystem som de en finner i forvaltningen (Järvinen & Mik-Meyer 2003)

Det er velkjent at barn stadig i særdeles begrenset omfang trekkes inn i sin egen saksbehandling (Christensen & Egelund 2002, Egelund & Thomsen 2002, Nielsen 2001). Den anerkjente svenske forskeren i sosialt arbeid, Gunvor Andersson, understreker at det er en stor samstemmighet i oppfattelsen av at barn ikke blir hørt i barnevernets undersøkelsesarbeid og de heller ikke gis noe selvfølgelig fokus i barnevernsarbeid generelt, - uansett om det dreier seg om forebyggende arbeid, tiltaksarbeid eller plassering utenfor hjemmet. Dette til tross for forskning som finner at barn som er blitt snakket med og blitt hørt i sin sak, får økt sin kompetanse til å gi uttrykk for sine tanker og følelser (Christensen 1998).

Heller ikke i forskningen i sosialt arbeid, inndras barn som egnede informanter (Egelund 1997; Andersson 2002).

Med referanse til de engelske forskerne Butler og Williamson (1994) påpeker Anderson (op.cit) at mangelen på et barneperspektiv i det sosiale arbeidet og i forskningen i sosialt arbeid ikke kun gjelder Norden, men også i andre land. Resultatet av deres forskning presenteres med en ambisjon om å være *unadultrelated* (ikke voksenorientert). Det betyr ikke at barn og voksnes interesser er så forskjellige eller motstridende som noen hevder, men at det er en forskjell på barn og voksnes sosiale verden som ikke kommer frem i den sparsomme forskningslitteraturen på området (ibid.).

Dette er noe av bakgrunnen for at vi har valgt barn som informanter til vår forskning. Barn har mange ordløse erfaringer som ingen kjenner til og ingen har kunnskap om. Det er denne kunnskapen vi søker. Det er karakteristisk at barn som ikke er snakket med, stiller få eller ingen spørsmål. Barnets taushet kan av noen forveksles med den feilaktige forestilling at barnet ikke tenker så mye over sin situasjon. Hvis ikke barn snakkes med er barnet henvist til sin egen oppfatning av at det er oppstått vanskelige eller dramatiske situasjoner i familien.

Synet på barn og barndom

Innenfor forskning, faglitteratur og profesjonelt arbeid med barn og unge finner en at synet på barnet og barndommen har endret seg opp gjennom historien. Fra midten av 1980 årene har det vokst frem et skifte i perspektiv fra et paternalistisk syn på barn; at voksne vet best hva barn kan og bør og derfor kan ta beslutninger på deres vegne, til et syn på barna som kompetente aktører og som selvstendige subjekt (Tiller 1989, 1991, James et Prout 1997, James et. Al 1998, Sandbæk 2002). Dette har konsekvenser for barna ved at de i større grad involveres i beslutningstaking og de blir selv informanter i forskning om barndom og eget liv. En drivkraft i utviklingen av et nytt syn på barn og barndom har vært drevet frem av ny kunnskap, av faglige, politiske og ideologiske debatter. Skoleforskeren Telhaug (1994) har gjort seg tanker om hvorfor vi nettopp nå i ulike sammenhenger fremhever barnets perspektiv. Vektleggingen av barnets perspektiv kan oppfattes som en stasjon på en reise mot større frigjøring i vårt samfunn, en prosess som har funnet sted gjennom de siste 200 år men som har gått hurtigere de siste tre tiår. Dette betyr i følge Telhaug, at vi lar barnet komme til orde som en del av vår kulturs mangfoldighet i lys av denne økte friheten.

Therborn (1996) fremholder at det moderne gjennombrudd for den politiske interessen for barnet og barndommen dels kan henføres til FNs arbeid med konvensjonen om barns rettigheter og dels til feminismen. Diskusjonene om kvinners rettigheter betydde at begrepet familie og familiemedlemmer ble individualisert. Dette medførte også at det ble åpnet for en diskusjon om barnets individualitet og rettigheter (Andersson i Meeuwisse m.fl 2002).

Barn er som mange andre grupper av borgere med lite makt utsatt for overgrep og ydmykelse, og har således blitt omfattet av den generelle interessen for å verne om svake ved å tildele dem rettigheter via det etter hvert så omfattende rettsystemet som springer ut av FNs menneskerettigheter. I den vestlige humanismens ånd, tildeles enkeltindividet selvstendige rettigheter. Denne fristillingen støttes av forståelsen av hver enkelt menneske som selvstendig tenkende individer, at hver og en av oss har sin egen verdensanskuelse og forståelseshorisont. Dette synet bryter ikke bare med det paternalistiske synet, men også med kulturimperialistiske universelle forståelser av mennesket, sier den svenske barneforskeren Gunvor Andersson. Konsekvensen av dette mer fenomenologisk baserte synet har fått betydning ikke bare innen filosofien, men også for utviklingen av fag som psykologi,

sosiologi og sosialt arbeid. Ikke bare er barn rettssubjekter, men også små barn anses i stand til å gjøre og forstå langt mer enn det man tidligere har antatt (Andersson, *ibid.*).

Det debatteres hvor små barn som kan delta i viktige overveininger (Thomas & O`Kane 1998; Mahon et.al 1996) og det utvikles metoder for involvering av barn i situasjoner hvor de før ble utelatt (Fuller et. Al 2000; O`Kane 2000). Kulturell og kontekstuell kunnskap etterspørres i større grad, noe som også nødvendiggjør deltagelse fra barna selv (Graue & Walsh 1998; Greig & Taylor 1998). De mer ideologiske standpunktene som fremmes for barns deltagelse, for eksempel for representanter for den nye barndomssosiologien (James et. Al 1998), har derfor en klar forankring i nyere kunnskap om barns faktiske kompetanse.

Løsrivelsen av barnet som et selvstendig subjekt og forståelsen av barndom som et ”sted” en både kan erfare og vende tilbake til, åpner for en ny og mer utfordrende posisjon hvor barn ikke bare blir forstått som kompetente aktører, men at de også aktivt bidrar til å skape sine egne forestillinger og livsvilkår (Kjørholdt 2004). Oppfatninger av barn som kvalifiserte informant er også uttrykk for en forskningsstrategi som løfter frem hvordan barnet ser på verden. Det er det barnet ser, opplever og hører som er deres virkelighet. Det nye barneperspektivet blir således de voksnes forsøk på å sette seg inn i de tanker og forståelser barn har om sine liv. Siden barneforskning i så liten grad har oppfattet barnet som en egnet informant om sin egen situasjon, har vi det meste av vår kunnskap om barn fra foreldre, leger, lærere og barnevernsarbeidere (Tiller 1989, 1991). Samfunnspolitisk er tendensen gradvis gått i retning av å selvstendiggjøre barn som (retts)subjekter og i økt oppmerksom på viktigheten av å tillegge barns synspunkter større betydning. En konsekvens er at voksne (barnevernsarbeidere) må stille seg i mer ydmyke roller som oversettere og fortolkere av barns utsag, og forholde seg kritisk og reflekterende til det tradisjonelle maktforholdet mellom barn og voksne. Dermed tangerer det nye barneperspektivet en politisk dimensjon, fordi en hittil usynliggjort gruppe kommer til ordet.

Barnevernet har i denne forbindelse i stadig større grad blitt møtt med en forventning om at brukerne trekkes inn i saksbehandlingen som aktive deltagere (Horverak, Omre & Schjelderup 2002; Slettebø og Seim i Sandbæk 2001). Dette kommer frem i forarbeidene til ny lov om barneverntjenester (NOU 1985:18 ; Ot.prp. nr. 44 1991-92). Den nye barneverntjenesteloven av 1991 innførte endringer i saksbehandlingsreglene som har hatt som siktemål å sikre partenes rettsvern og å gi mulighet for innsyn og påvirkning i forhold til egen sak. De mest konkrete endringene i så henseende er innføring av fylkesnemnd som beslutningsorgan i tvangssaker og innføring av partsrettigheter for barn over 15 år i saker om

omsorgsovertagelse. I tillegg er barn gitt partsrettigheter uansett alder i forhold til plassering på institusjon når grunnen til plassering er adferdsproblemer.

Denne holdningen bekreftes i en omfattende vurdering av barnevernet som ble gjennomført i år 2000 av Barne- og familiedepartementet. Det ble nedsatt et utvalg, Befring-utvalget, som skulle vurdere barnevernets virksomhet og komme med forslag til endringer. Et av hovedpunktene i deres rapport sier følgende (NOU 2000:12, s. 13):

”Barnevernet er en del av velferdsstaten og bygger på et verdigrunnlag som har menneskeverdet som overordnet hensyn og målestokk. Alle barn som unge har rett til og krav på et utviklingsfremmende oppvekstmiljø. I denne sammenheng er likeverdighet og medvirkning grunnverdier som stiller særlige krav til dem som har ansvar.”

At barn og unge får gi uttrykk for sin mening er også eksplisitt omtalt i barnekonvensjonens artikkel 12 (NOU:2000:12 s. 71):

- 1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og gi barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.*
- 2. For disse formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller ved en representant eller et egnet myndighetsorgan og på en måte som samsvarer med vedkommende lands saksbehandlingsregler.*

Befring-utvalget peker i sin rapport på at her foreligger et misforhold mellom FNs barnekonvensjon og norsk barnelov og barnevernslov. Dette fordi denne retten kun fastlås å gjelde fra 12 år i disse lovene. På bakgrunn av dette foreslår Befring-utvalget at grensen på 12 år tas vekk i Lov om barneverntjenester (NOU:2000:12).

I 2003 ble Barnevernsloven av 1993 endret. Barnets rett til å opptre som part og barnets uttalerett, ble nedfelt i Barnevernloven §6.3. Her er barns rettigheter knyttet til henholdsvis barnets selvbestemmelsesrett, retten til å bli hørt og til å utøve partsrettigheter.

Realisering av et barneperspektiv

Hvordan barn tas imot og møtes i det offentlige og private hjelpeapparatet vil avhenge av hvilke forståelse en har for barn, det vil si hvilket perspektiv en har. I faglitteraturen beskrives et paradigmeskifte tidfestet til 1990-tallet, i synet på barn. Dette skiftet tilskrives en rekke forskeres bidrag. En norsk pioner i barneforskningen og sterk talsmann for behovet for et nytt perspektiv på barn, var Per Olav Tiller. Han kritiserte tidlig den etablerte kunnskap

om barn for å være sekundær, det vil si ikke innhentet fra barn selv, men gjennom barns partnere som foreldre, helsesøstre, lærere, barnevernsarbeidere, leger osv. (Tiller, 1989) I påfallende liten grad, påpekte han, har vi ansett barn som brukbare informanter om sin egen situasjon. Barn må forstås som agenter, som utøvere, sier han, - ikke slik en tidligere ensidig har betraktet dem som mottakere av omsorg, sosial kontroll m.m. fra andre. Barn skal ha karakter av å være sosial person, ikke objekt.

”Det var også en tid da kvinner bare ble studert av menn, kvinner var også barn i betydning ikke helt ”riktige” mennesker, ”ufullstendige” både hos Freud og i religionen. ”Ufullstendige” mennesker anses ikke å kunne ha et ”riktig” bilde av virkeligheten, de er på ulike vis ”urealistiske”, dvs. upålitelige.” (Tiller, 1991, s. 74).

Internasjonalt refereres det nye perspektivet på barn ofte til boken *”Constructing and reconstructing childhood”* (1997) redigert av de engelske forskerne Allison James and Alan Prout. Denne boken anses som banebrytende. Her gis tradisjonell utviklingspsykolog skarp kritikk. Det samme gjelder psykoanalytisk teori og klassisk filosofi som hevdes i alt for stor grad å har påvirket og låst fast vår oppfatning av barn. Her ses barndommen som en første periode av livet som kjennetegnes av irrasjonalitet og umodenhet. Gjennom ”naturlig” oppvekst kan barn utvikles til rasjonelle og modne voksne. Mangler i denne ”naturlige” oppveksten fører som regel til skader i det voksne livet. I den tradisjonelle oppfatningen av barn betraktes barndommen og dens ulike utviklingsfaser som noe universelt som gjelder alle barn. Denne utviklingspsykologiske determinismen ble overført til sosialvitenskapene på 1950-tallet gjennom begrepet *sosialisering*. Så innarbeidet er disse teoriene i vårt vestlige tanke sett, hevder James og Prout, at det meste av tanke sett tas for gitt. Disse dominerende referanseramme, hevder de, styrer vår oppfatning om barndom.

Det nye barneperspektivet formuleres som oppdagelsen av barn som aktører som samtidig er skapere av og blir skapt av sine betingelser. Barn betraktes som unike personer og ikke som representanter for en kategori. Barn er uvurderlig verdifulle for voksne.

”Fra at have været objekt for en autoritær underkastelse, er barnet i dag snarere blevet subjekt i en profesjonalisert omsorg og pædagogisert udvikling”

(Dencik og Schultz Jørgensen 1999).

Gjennom en langsom prosess har ny kunnskap fremtvunget en ny forståelse av barn og barndom som mange beskriver som et paradigmeskifte (Sommer 2004).

Perspektivskiftet på barn, kan betegnes med at en går fra et paternalistisk syn på barn, der voksne vet best hva barn kan og bør og derfor kan ta beslutninger på deres vegne, til et syn på barn som kompetente aktører og som selvstendige subjekt (Backe-Hansen 2001). Dette har

konsekvenser for barna ved at de i større grad involveres i beslutningstaking og de blir selv informanter i forskning i barnevernet er et klart mål for norske myndigheter. Barneperspektiv er en term som ofte anvendes blant fagfolk og i faglitteratur, - i en rekke sammenhenger uten avklaring eller presisering av meningsinnhold. Ulvik (2005) fremholder at i dagens offentlige retorikk har det høy legitimitet å søke *barneperspektiver*, lytte til barns *stemmer*, og å ”ta barn på alvor”, honnørformuleringer med et lavt presiseringsnivå. Barneperspektiver er etterspurt både i politikk og i kunnskapsutviklingen. Det er bred konsensus rundt at barneperspektiver er viktige og at barns stemmer høres. Dette kan forstås som uttrykk, sier Ulvik, for endringer i den allmennkulturelle forståelsen av barn og barndom, at barna i større grad blir sett på som individer med individuelle rettigheter, som rettssubjekter. Men søkingen etter barneperspektiver er likevel mer å forstå som kulturelle idealer, som ikke nødvendigvis preger praksis.

Det nye synet på barn som subjekter og aktører blir av mange beskrevet som en humanisering av barndommen. Ulvik (ibid) referer til Gullestads (2002) karakteristikkk av barn i denne prosessen som ”*en ny edelsten i demokratiets krone*”. Samtidig påpeker hun tvetydigheten i barns endrede samfunnsmessige posisjon, og stiller spørsmål ved hvordan den nye vekten på barns deltakelse skal fortolkes og institusjonaliseres. Barneloven og Lov om barnevernstjenester ble i 2003 endret slik at barns uttalerett er senket fra 12 til 7 år. Endringene er begrunnet med at FNs barnekonvensjon vedtatt av De forente nasjoner i 1989 og ratifisert av Norge i 1991, skal integreres i norsk lovgiving. Juristen Trude Haugli (2003) er en av de som stille seg sterkt kritisk til denne endringen, som hun mener er verken faglig eller vitenskapelig forankret. Hun betegner lovforandringen som politisk pragmatisme, der Norge vil ”*være best i klassen*” når det gjelder barn og rettigheter.

Det er en viktig side ved retten til deltagelse som må løftes frem, nemlig at denne retten tilskriver barn en autonomi som tildekker at barn alltid står i relasjoner til voksne. Dette er relasjoner som vil ha ulik karakter og ulike former. Det vil alltid være en skjevhet til makt mellom voksne og barn (Andersson 2002). Om denne ulikheten i voksnes favør underkommuniseres, kan barn komme i situasjoner hvor de ikke får den beskyttelse de trenger. Dette kan føre til en ansvarsfraskrivelse av barnevernets plikt til å anvende tvang for å ivareta barns interesser Healy (1998). Dette forteller at det er dilemmaer og utfordringer knyttet til barns deltagelse. Den største faren vi ser i dag er at disse utfordringene og dilemmaene kan bidra til at barn ikke kan delta, - i stedet for at disse problemstillingene blir løftet frem og gjort til gjenstand for forskning. Som en del av denne debatten, må en søke en operasjonalisering av begrepet barneperspektiv.

En definisjon av barneperspektivet

Om det er enighet om at et barneperspektiv skal søkes, er det knapt enighet om hva det innebærer, verken i politikk eller forskning. Det er nødvendig å presisere hva en vil mene med et barneperspektiv.

Emilsson og Saltell presenterer i et arbeid fra 1998 en drøfting av begrepet barneperspektiv. Her sier de at for å forstå innholdet av begrepet barneperspektiv, kan begrepets grunnleggende idé deles opp i to ulike komponenter som det synes å være enighet om:

- **Å se ut i fra barnets synsvinkel**, få frem barnets perspektiv; det vil si barnets synspunkt, erfaringer, håp og bekymringer (så direkte som mulig fra barnet)
- **Å ha barnet i sin synsvinkel**, det vil si å se barnet; klargjøre et perspektiv på barn, - det vil si voksne (nære voksne, forskeres og profesjonelles) syn (meninger og begreper), erfaringer, håp og bekymringer vedrørende barnets situasjon og fremtid; ved at den voksne forsøker å plassere seg selv i barnets posisjon.

Dette er to grunnleggende komponenter, men ikke tilstrekkelige. I vårt arbeid har vi utvidet barneperspektivet med følgende tre dimensjoner²:

- **Fokusering og tydeliggjøring av barns beste interesser.** Målet med alle involvertes handlinger skal være realisering av barnets beste interesser. I Barnevernsloven §4-1 om "Hensynet til barnets beste" heter det at det;

*"skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet.
Herunder skal legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt
og kontinuitet i omsorgen."*

Det at trygghet og stabilitet er til barns beste vil finnes det en allmenn enighet om. Utfordringene vil knytte seg til akseptable grader av trygghet og stabilitet og hvilke veier som bør eller kan velges for å nå målet. Hva som er akseptabelt og hva som er uakseptabelt er viktig å diskutere. Men hva som er bottom-line fra barnevernets side, må barnevernet være tydelige på og formidle til barn og familien. Og for å kunne imøtekomme barns rettigheter som subjekter må barn komme eksplisitt til ordet.

² Her knytter vi oss til diskusjoner i vår nordiske forskergruppe "Family Group Conferencing in a child perspective" ledet av Tarja Heino, Stakes, Finland.

Én klar forutsetning for å fokusere barns beste interesser og være i en dialog om dette med barn og familie, er at barnevernet er eksplisitt på skillet mellom hva barnevernet vurderer som risikosituasjoner for barnet og hva som representerer ulike verdimangfold og –valg. I norsk barnevern har man hatt lite fokus på å operasjonalisere risikosituasjoner. Man har i stedet snakket om bekymringsituasjoner. Bekymrings-situasjoner er blitt en sekke-betegnelse som blir utydelig for omgivelsene og gir rom for subjektive normer og verdier hos den som definerer situasjonen. Her besittes definisjonsmakten i stor grad av den profesjonelle sosialarbeideren.

- **Barnets deltaking**; - det vil si at barn inkluderes i arbeidsprosesser over tid, er fortløpende informert, kan gi korrigeringer og opplever seg som en inkludert part. Barns deltaking kan ikke sikres ved én eller to samtaler hvor barnet blir spurt hva det mener. Barn deltaking må bety at barn tas med i planlegging og inkluderes i prosesser, - blir lyttet til, informert og får sine synspunkter tatt hensyn til. Dette betyr ikke at barn skal få det som det vil, men at barnets uttalelser skal utgjøre en sentral del av beslutningsgrunnlaget. Dette betyr heller ikke at barn trenger å være tilstede i alle prosesser over tid. Barn kan for eksempel skrive brev eller gi en person myndighet til å formidle sine synspunkter. Det er ikke avgjørende for å si at et barn er deltaker, om det er tilstede. Det avgjørende er at barnets ønsker og synspunkter blir realitetsbehandlet. I dilemmaet mellom barns deltaking og beskyttelse av barn, er det viktig at barn selv får bestemme hvilken form for deltaking de ønsker.

- **Eksplisitt redegjørelse for dominerende tankesett og verdier**, kulturelt og faglig, som danner referanserammer for ens forståelse av barndom og oppvekst. Dette fordi barnestemmer blir filtrert gjennom sosiale og kulturelle filtre i de voksnes ører som hører dem. Barneperspektiv må forstås som et kunnskapsperspektiv. Det vil si at barn må utforskeres og analyseres som sosiale deltakere i sine konkrete verdener. Den praktiske utfordringen barnevernet står overfor når barn skal høres, kan reformuleres til at:

*barns ulike ytringer må fortolkes i kontekst, sammen med annen viten.
Like viktig som barnets ytringskompetanse er voksnes
fortolkingskompetanse (Ulvik op.cit., s.282)*

Et sentralt spørsmål er i hvilken grad voksnes holdninger er en av de viktigste faktorene for å oppnå reell deltagelse for barn.

For at vi skal kunne si at vi faktisk anvender et **barneperspektiv**, og i et forsøk på å institusjonalisere et barneperspektiv i moderne barnevern, vil vi hevde at følgende dimensjoner må være tilstede og tas hensyn til:

- 1. Barnets perspektiv er funnet og tatt hensyn til**
- 2. Voksne konsentrerer seg om barnets situasjon (har barnet i sitt perspektiv)**
- 3. Barnets beste interesser fokuseres og tydeliggjøres**
- 4. Barnet blir tatt med i planleggings- og implementeringsprosesser over tid**
- 5. Voksnes tankesett inkluderer barn som subjekter og anerkjenner barns livserfaringer, kompetanse og meninger**

I hvilken grad den enkelte dimensjon er ivaretatt, må eksplisitt komme frem i de vurderinger som legges til grunn for beslutninger som treffes vedrørende barns livssituasjon.

Disse dimensjonene i barneperspektivet, utfordrer nye tenkemåter og ferdigheter som kan utvikles og læres. Men hvis en samtidig påberoper seg at et barneperspektiv beste må vurderes ut fra andre forhold, fordi barnet ikke kjenner sitt eget beste eller er overstyrt av lojalitet, sikrer ikke disse dimensjonene i et barneperspektiv endringer i paternalistiske måter å treffe beslutninger på rundt barnets liv. I den grad en må fortolke barns uttalelser om hva barnet ser som sine interesser eller ønsker, skal ikke mistankens hermeneutikk bli styrende, - det vil si at en tolker og overprøver barnets uttalelser ut fra en ide om at barn er umodne, har vansker for å kjenne, forstå eller verbalisere sine interesser.

Det er imidlertid viktig å understreke at når barn inkluderes og utforskes som sosiale deltakere, bestrides ikke barns samfunnsmessige avmakt. Barns står i en relativ avmaktssituasjon til voksne. Men mennesker som tilhører kategorier med relativt mindre makt, kan likevel være noe annet enn objekter for andres makt. Det som er viktig er hvordan barn utnytter og opplever sitt kulturelt definerte handlingsrom (Gullestad op. cit.). Og vi kan tilføye, - hvordan voksne (foreldre, familie og profesjonelle i barnevernet) konkret gir barn handlingsrom og handlingsmuligheter. Og inkluderer barn som subjekter og verdsetter deres synspunkter gjennom hele saksbehandlingsprosessen. Utfordringene ligger i å ikke gjøre barnets deltakelse til symboleffekter.

Litteratur

- Andersson, G., 2002 Børn i det sociale arbejde – en magtesløs gruppe? I Meeuwisse mfl. (red) Socialt Arbejde. En Grundbog. København: Hans Reitzels Forlag
- Backe –Hansen, E., 2001 Ethiske dilemmaer i barnevernsforskning I: P. Repstad og A. Ryen, Verneverdig – barnevern, forskning og etikk. Bergen: Fagbokforlaget
- Butler og Williamsson, 1994, "Turningpoints", London
- Christensen, E 1988 Oppvækst eller overlevelse. Psykisk forsvar mod vold og strategier for overlevelse hos 4-6 årige børn i familier med hustrumishandling. København: SIKON.
- Christensen, E. og Egelund, T, 2002, Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats. København, Socialforskningsinstituttet, Rapport 10.
- Dencik, L. og Schultz Jørgensen, P. 1999 Børn og Familie i det postmoderne samfund. København: Hans Reitzels forlag.
- Egelund, T. , 1997, Beskyttelse af barndommen. Socialforvaltningers risikovurderinger og indgreb. København: Hans Reitzels Forlag
- Egelund, T. og Thomsen, S. A. 2002, Tærskler for anbringelse En vignettundersøgelse om social forvaltningers vurderinger i børnesager. København, Socialforskningsinstituttet Rapport 13
- FNs Barnekonvensjon 1989 FN konvensjonen om barns rettigheter. The UN Convention of the Rights of the Child
- Fuller, R.C. et al, 2000, Young people and Welfare: Negotiating pathways. Sluttrapport til det engelske forskningsprogrammet ESRC: Children 5 to 16.
- Graue, M.E. og Walsh, D.J. (1998), Studying Children in Context. Theories, methods and ethics. Sage Publications, London
- Greig, A. & Taylor, J, 1999, Doing research with children. Sage Publication, London
- Gullestad, M. 2002 Det norske sett med nye øyne: Kritisk analyse av Norsk innvandringsdebatt, Universitetsforlaget, Oslo
- Haugli, T. 2003 Barneloven – rådende ideologier i lovgivning og rettspraksis, vurdert i lys av nyere familieforskning. Foredrag. Forum for familieforskning, Oslo, 20. oktober
- Healey, K., 1998, Participation and Child Protection: The importance of context. British Journal of Social Work. Vol. 28, 897 - 914
- Horverak, S., Omre, C. og Schjelderup, L., 2002, Familierådslag. Demokrati og beslutninger i norsk barnevern, Fagbokforlaget, Bergen
- James, A. & Prout, A 1997 Constructing and reconstructing childhood, Routledge Falmer, London
- James, A et al 1998 Theorizing Childhood, Cambridge, Polity Press
- Järvinen, M. og Mik-Meyer, N.; 2003, Att skabe en klient I; Järvinen, M. Og Mik-Meyer M.; *At skabe en klient. Institusjonelle identiteter i socialt arbejde*, København
- Kjørholt, A.T., 2004, Childhood as a social and symbolic space. Discourses on children as social participants in society. Dr. polit avhandling, NTNU/ NOsEB
- Mahon, A. et al (1996), Researching Children: Methods and Ethics. Children and Society, 10, p 145 – 154, London
- Martinsen, E. , 2003, Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern, Rapport 9 Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge, Trondheim
- Nielsen, H.E. (red) 2001, "Så kommer du til et bedre sted" Samtaler med unge der har været anbragt på institusjon eller i familiepleje om deres liv og om, hvordan truede børn og unge skal hjælpes, København Børn og Unge
- NOU 1985:18 Lov om sosiale tjenester mv.

- Ot.prp. 44,1991-92: Om lov om barneverntjenester
- O'Kane, C, 2000, Development of Participatory Techniques: Facilitating children's views about decisions which affects them, i: P. Christensen A. James (red.) Research with children. Perspectives and practises. London: Falmer Press
- Sandbæk, M., 1995, Fikk barna hjelp? En studie av barns kontakt med hjelpeapparatet sett med de foresattes øyne. Rapport 5. Barnevernets Utviklingscenter, Oslo
- Sandbæk, M. 2001, Kan barnevernstjenesten forholde seg til både foreldre og barn som brukere og aktører? I Sandbæk. M. (red) Fra mottaker til aktør. Oslo, Gyldendal akademiske
- Sandbæk, M. 2002 Barn og foreldre som sosiale aktører i møte med hjelpetjenester. NOVA-rapport 14, Oslo
- Schjelderup, L., Omre, O. og Martinsen, E. (red) , 2005,Nye metoder i et moderne barnevern, Fagbokforlaget, Bergen
- Telhaug, Alfred Oftedal (2004): *Kunnskapsløftet – Ny eller gammel skole*. Oslo: Cappelen Forlag
- Slettebø, T og Seim, S., 2001, I Sandbæk, M. (red) Fra mottaker til aktør. Brukernes plass i praktisk sosialt arbeid og forskning. Oslo: Gylden Akademiske.
- Sommer, D., 2004, Barndomspsykologi. Utvikling I en forandret verden, Hans Reitzel Forlag, København
- Terborn, G., 1996, Child Politics. Dimensions and perspectives. *Childhood*, 1, 19 - 44
- Thomas, N. 2000 Children, family and the state. London, McMillan
- Thomas, N. & O'Kane, C. 1998, The ethics of participatory research with children. *Children and Society*, 12, p. 336 – 348, London
- Tiller, P.O. (1991) Forskningens gjenstand som objekt. Om etikk, validitet og verdivalg. BARN, 4. Trondheim : NOSEB
- Tiller , P.O., 1988, Barn som sakkyndig informanter. Om forholdet mellom barnets verden og den voksne intervjuer. I M. Kjær Jensen, Intervju med barn, Rapport 88:9, København, Socialforskningsinstituttet: 41 – 107.
- Ulvik, O.S., 2005, Forsterfamilie som seinmoderne omsorgsarrangement, Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo